

**NELLY JUULIA KÄRKKÄINEN
& GITTA OKSANEN**

LÄPI- MENO

WSOY

**NELLY JUULIA KÄRKKÄINEN
& GITTA OKSANEN**

**LÄPI-
MENO**

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

*Lainaukset Kansallisteatterissa 15.2. ensi-iltansa saaneesta
Pudota-näytelmästä, jonka on Kärkkäisen ja Oksasen tekstien,
baastattelujen ja improvisaatioiden pohjalta kirjoittanut Heini Junkkaala.
Sivun 167 ote Aila Meriluodon runosta Jälkeenpäin on ilmestynyt ensi
kerran kokoelmassa Lasimaalaus, WSOY, 1946.*

© NELLY JUULIA KÄRKKÄINEN, GITTA OKSANEN JA WSOY, 2024

ISBN 978-951-0-50449-9

PAINETTU EU:SSA.

Joka viidennelle

OSA I

SOPIMINEN

NELLY

KEVÄT 2020

Uunisaari

– Gitta.

– Miksi sä vastaat aina Gitta? Näethän, että se olen mä, joka soitan.

– No, kun olen auton ratissa, menossa apteekkiin hakemaan Ilkalle uusia lääkkeitä.

– Ahaa, eli virallisilla asioilla, siksi virallinen vastaaminen.

– Vaikka sitten siksi.

– Olisi yksi kysymys. Ehditkö kuunnella?

– Pysäköin tähän apteekin viereen, odotas. No niin.

– Kun mä olen koko ajan lähettänyt näitä meidän kirjoittamiamme tekstejä Heinille, niin kuin sovittiin.

– Joo, aivan.

– Ja nehän ovat olleet Heinin mielestä tosi hyviä.

Äiti tiesi, kuka Heini oli. Viimeiset kolme kuukautta olimme kirjoittaneet ensin kirjeitä toisillemme ja kun

olimme lukeneet ne, olin lähettänyt kirjeet Heinille. Heini oli aikoinaan opiskellut kanssani samalla vuosikurssilla Teatterikorkeakoulussa, hän dramaturgi-, minä näyttelijälinjalla. Vuosi sitten Heini oli lähettänyt yllättäen Messenger-viestin. Olin kyllä huomannut, että hän oli tykännyt lapsettomuutta käsittelevistä Facebook-päivityksistäni ja jopa kommentoinut joitakin niistä. Ajattelin viestin saatuani, ettei kyse voisi olla mistään muusta. Vielä samana päivänä olin saanut häneltä sähköpostia, ja asia oli juuri niin kuin arvasin, Heini oli kiinnostunut kuulemaan, haluaisinko tehdä aiheesta jotain muutakin kuin päivityksiä. Haluaisinko tehdä tahattoman lapsettomuuden kokemuksestani taidetta.

Viikkoa myöhemmin olin tunnistanut Heinin heti kahvilan pöydästä. Hänen iloinen ja terävä olemuksensa oli samanlainen kuin Teatterikorkeakoulun aikaan. Vain pitkät vaaleat hiukset oli leikattu toisin, nekin olivat nykyään terävän ja iloisen näköiset.

Heini oli istunut suuren salin keskellä, jugendpylvään vieressä. Hänen silmänsä loistivat avaran salin poikki kuin tähdet pilvettömällä yötaivaalla.

Vilkutin takaisin ja viittilöin, että maksan vielä kahvin ja lähdin sitten täyden kahvikuppini kanssa häntä kohti. Jo pelkkä matka Heinin luo tuntui jonkin alulta.

Muutaman tunnin keskustelun jälkeen meille molemmille oli ollut selvää, että tulisimme tekemään tahattomasta lapsettomuudesta kertovan dokumentti-teatteriesityksen johonkin helsinkiläiseen teatteriin. Näyttäisimme omakohtaisen kokemukseni kautta surun niin, että katsoja saisi seurata esitystä rauhassa ja hänellä olisi tilaa omille ajatuksilleen. Kertoisimme

tarinan Nellystä, joka oli aina halunnut äidiksi, mutta josta ei ikinä sellaista tulisi.

Äiti oli hetken ihan hiljaa. Kuulosti, että hän vaihtoi puhelimen toisessa päässä asentoa, ennen kuin vastasi.

– Jaa, kiitos tai kiva sitten.

– Ja hän haluaa tekstit mukaan siihen näytelmään, niin kuin jo puhuttiinkin.

– Joo, kyllä, ja annoin siihen luvan. Aivan.

– Niin nyt Heini kysyi, tai pyysi mua kysymään, olisitko valmis tulemaan myös sinne näyttämölle?

Saatoin melkein kuulla, kuinka äiti ajatteli. En sanonut mitään. Tähän päätökseen en halunnut vaikuttaa.

– Kuule Nyytti, äiti aloitti. Hän oli kutsunut minua sillä nimellä aina. Olin kuulemma vastasyntyneenä ollut niin pieni nyytti paksuihin viltteihin käärittynä. – Minä olen sitä mieltä, että jos olet valmis menemään tämän oman aiheesi kanssa kaikkien ihmisten eteen, niin min-käläinen äiti olisin, jos en tulisi seisomaan siihen viereesi?

Äidin ääni oli selkeä ja varma.

– Ei varmaan tarvitse opetella mitään ulkoa tai semmoista. Heini ymmärtää, että et ole ennen tehnyt mitään tällaisista. Luultavasti luet niitä tekstejäsi näyttämöllä tai jotain. Ei me olla vielä siis tarkemmin juteltu, mutta näin luulisin.

– En tosin ole mitään esiintyjätyyppiä. En tykkää olla edes kameran edessä. Olet kyllä muutaman hyvän kuvan minusta saanut siellä Uunisaarella viime kesänä. Sen, missä oli se päivänkakkara korvan takana, se oli ainakin hyvä. No, onneksi on vielä monta vuotta aikaa sulatella tätä ajatusta.

Äidin puheen muuttuessa pälpätykseksi tajusin, että häntä jännitti. Erotin silti äänestä myös innostusta, ja sitä meidän pitäisikin aiheemme vakavuudesta huolimatta tuntea, tekemisen iloa.

Kun olin alkanut kirjoittaa tahattomasta lapsettomuudesta, siihen liittyvistä hedelmöityshoidoista ja niiden aiheuttamista tunteista äidille, olin nopeasti huomannut, että äiti oli ajatuksilleni turvallisempi vastaanottaja kuin sosiaalinen media. Ajattelin, että hänen käsityksensä minusta ei muuttuisi vaikeista aiheista huolimatta. Sitä paitsi hän aina sanoi kaikkeen: »Hyvä Nyytti.»

Äidillä oli yhdessä kirjoittamiseen myös omat syynsä. Kirjoittaminen oli äidistä hyvä tapa tutustua siihen ihmiseen, joka hän oli ollut ennen äitiyttä. Se ihminen pilkahti vielä silloin tällöin näkyviin, joskaan ei minun seurassani. Niin hän ainakin oli kertonut ensimmäisessä lähettämässään vastaustekstissä.

Isäni hautajaisissa kahdeksan vuotta aiemmin olin kiellettyynyt menemästä äidin kanssa arkulle papin kehoituksista huolimatta. Niin äiti oli mennyt yksin hyvästelemään ex-miehensä. Hän oli laskenut keltaisen ruusun arkulle ja sanonut:

– Jotain sanottiin, paljon jäi sanomatta.

Nyt äiti puhelimen toisessa päässä oli selvästi alkanut valmistautua autosta poistumiseen ja apteekkiin menemiseen.

– Joo, siihen on vielä yli kaksi vuotta. Siis hyvin aikaa sulatella. Ajattele äiti, että tämmöistäkin voi elämässä käydä. Ei olisi ihan heti arvannut, vai mitä?

OSA II

SAARET JA KODIT

Saunasaari
Noin viisi vuotta ennen näyttämölle menoa

Tänään löysin täältä Saunasaaren lännenpuoleiselta rannalta pullopostia. Muovipullon sisällä oli käsin kirjoitettu kirje, eräänlainen muistiinpano tai päiväkirjan sivu. Se oli osoitettu löytäjälle ja kertoi kirjoittajan illasta vastapäisellä Lonnan saarella. Pullo oli tehnyt kaksi vuotta alle puolen kilometrin matkaansa, ja siinä ajassa luultavasti alun perin vihreä muovipinta oli muuttunut läpikuultavan turkoosiksi. Pullo oli reissanut kaksi talvea ja useat syys- ja kevätmyrskyt. Korkki oli kestänyt, kirje sisällä oli kuin juuri kirjoitettu.

Kirjeen alussa kirjoittaja kertoi, kuka hän oli, miten vanha, mitä opiskeli ja miten asui. Sitten hän kertoi vallitsevasta säästä ja muista olosuhteista ja siitä, keiden kanssa vietti iltaa ja miksi oli saarella. Hän kirjoitti, että heillä oli ollut kiva ilta ravintolassa. Hän kuvaili kirjoittamisen hetkensä ja sen, miten ihanaa oli istua kalliolla ja katsella merelle ja kirjoittaa pullopostia.

Lopuksi hän toivotti onnea ja iloa lukijan elämään. Hän oli allekirjoittanut kirjeen etunimellään ja lisännyt päivämäärän: 21.7.2015.

Haluan vastata postiin, vaikka tiedän, että vastaus ei päädy enää lähettäjän käsiin. Kaivan keittiön kaapista ruudullisen muistivihon ja nappaan kynän hyllyn puolesta tuopista, jossa on saksia ja pullonavaajia, ja lähdän kirjoittamaan rannalle, vastapäätä Lonnan saarta.

»Hei vaan. Minä vastaanotin juuri äsken muutama vuosi sitten kirjoitetun pullopostin ja siitä inspiroituneena ajattelin lähettää itsekin sellaisen. Eli perille tuli ja tämä on nyt sinulle.

Tänään tuulee lounaasta viisi metriä sekunnissa. Lämpöasteita on kaksikymmentäneljä. On siis lämmintä, muttei lainkaan tukalaa. Istun Saunasaaren läntisen reunan kalliolla ja kirjoitan tätä pullopostia.

Olen Nelly ja asumme puolisoni ja koirani kanssa tässä saarella. Tai oikeastaan asumme kahdessa saarella. Toisessa enemmän kesäisin ja toisessa talvisin.

Kun olin lapsi, asuimme äitini ja isäni kanssa talvet Vuosaarella ja kesät Valkosaarella, purjehdusseuran veneiden ja vihreäkattoisen torniravintolan naapurissa. Isäni oli saaren venekuski ja myöhemmin satamames-tari, ja siksi me saimme asua itäisen saaren laella tönöt-tävässä pienessä punaisessa mökissä. Mökin ainoassa huoneessa oli ikivanha kirjoituspöytä, jonka laatikossa oli pienen pieni, ikivanha kirjevaaka, eripainoisia pikki-riikkisiä punnuksia sekä muutama ikivanha kirje, joiden käsialasta ei saanut mitään selvää, vaikka kuinka yritti. Ei edes äitini, joka sentään osaa hyvin ruotsia. Kun olin

13, hyvästelimme Vuosaaren ja Valkosaaren, sillä isäni oli keksinyt uuden projektin seuraavassa saarella. Kirjeet jätin kirjoituspöydän laatikkoon. En voinut ottaa niitä mukaani, sillä vaikka niiden kirjoittaja oli jo ajat sitten kuollut ja kuopattu tai laskettu mereen – mikäli hän olisi ollut vaikka suomenruotsalainen merirosvo – kirjeet eivät olleet minun. Pienestä punaisesta mökistä lähtö itketti minua niin paljon, että en nikoteltani pystynyt puhumaan. Niin vanhempani menivät ulos odottamaan ja antoivat minun hyvästellä talon rauhassa. Kun kukaan ei ollut näkemässä, avasin vielä kerran kirjoituspöydän laatikon ja otin sieltä läksiäislahjaksi itselleni pienistä pienimmän punnuksen.

Uunisaari, jossa olen asunut viimeiset kahdeksan vuotta, sijaitsee Kaivopuiston rantabulevardia vastapäätä, vain muutaman kymmenen metrin päässä rannasta. Sen vanhaan vernissatehtaaseen isäni rakensi yhdeksänkymmentäluvun lopulla ravintolan ja kaksi saunaa sekä kodin.

Nykyään elämäämme kuuluu myös tämä toinen saari. Se on nimeltään Saunasaari ja sijaitsee noin kilometrin päässä Uunisaaresta itään. Asumme puolisoni Tuukan kanssa saarella ja ylläpidämme sen savusaunaa aina huhtikuusta lokakuuhun, tai jos jäät tulevat myöhään, jopa joulukuun alkuun.

Me haluaisimme kovasti saada lapsen ja olemme vuosi sitten aloittaneet hedelmöityshoidot yksityisellä lääkäriasemalla Jätkäsaarella, jonne kuljemme puolet vuodesta veneellä. Keväisin, kesäisin ja syksyisin käymme Suomenlinnassa kaupassa. Koirasaari taas on Saunasaaren vastarannalla. Se on osa mannerta, ja siksi sieltä haetaan kesäisin ystäviä ja perhettä meille

kylään. Perheestämme vain mieheni sisko Tiia kulkee saareemme omalla veneellään, jonka nimi on Armas.

Äitini nykyinen mies Ilkka ei pääse ikinä saariin, sillä hän istuu pyörätuolissa, jota ei saa laiturilta veneeseen. Kerran Tuukka rakensi työlauttaamme niin suuren luis-kan, että Ilkka pääsi päiväksi merelle.

Saunasaaresta pääsee viereiseen Vasikkasaareen ylit-
tämällä lyhyen sillan. Vasikkasaarella on puolensataa pikkumökkiä, joiden kesäasukkaista monet ovat viihty-
neet saarella vuosikymmeniä. Koiramme Kunkku tuntee
heistä suurimman osan, tai ainakin ne, jotka antavat sille
herkkuja, kun se lähtee omine lupineen seikkailemaan
naapurisaareen ja sen mökkiläisten pihoihin. Saunasaari
ei ole suuri, mutta Vasikkasaaren kiertäminen kestää reip-
paan tunnin, ja sen lännen- ja etelänpuoleisilla kallioisilla
reunoilla kasvaa paljon matalia ja sitkeitä kakkärämän-
tyjä. Niitä ja Helsingin rannoille avautuvaa panoraama-
maisemaa käymme Kunkun kanssa välillä katselemassa.

Sekä Uuni- että Saunasaarella meillä käy asiakkaita,
joita kutsun välillä vieraiksi. Molemmissa saarissa meillä
on asunto, jota kutsun kodiksi.

Joskus minulle tulee ikävä. Luulen sen johtuvan me-
restä, siitä, että meri on niin iso, ettei sitä voi käsittää,
ja saarista, jotka ovat aina irti mantereesta, oli matka
kuinka lyhyt tahansa.

Sinulle, joka vastaanotit pullopostini, toivon onnea
ja iloa, kuten itsellenikin pullopostissa toivotettiin, sekä
mahdollisuutta päästä saariin.

Terveisin Nelly Juulia

26.6. 2017 Helsinki, Saunasaari »

NELLY

SYKSY 2022

Kansallisteatterin harjoitushuone

Vatsassa kutkutti, odotus oli huipentumassa. Kulman takana kellarissa sijaitsi Kansallisteatterin harjoitushuone.

Näin Heinin jo seisovan oviaukossa. Hänellä oli yllään sininen toppatakki. Minun toppatakkini oli punainen ja siinä oli iso huppu, jonka laskin heti Heinin nähtyäni, jotta hän varmasti tunnistaisi minut. Olimme nähneet viimeksi monta kuukautta sitten kesällä, kun Heini oli tullut käymään Saunasaarella.

Heini näytti siltä kuin hän aivan kohta purskahtaisi joko itkuun tai nauruun.

Halasimme ja luulin näkeväni hiukan kimallusta hänen silmäkulmassaan.

– Missäs se toinen on? kysyin kysyäkseni jotain muuta kuin sitä, oliko hän edelleen varma, että halusi tehdä näytelmän kanssamme.

– En tiedä. Saa nähdä, tuleeko se ollenkaan! hän nauroi ja varmistuin märkyydestä, jonka pitkäripsinen

Heini pyyhkäisi tottuneesti pois silmän ulkokulmasta.

– Anteeksi, mun silmät vuotaa, kun tuulee niin kovasti ja olen jo jonkin aikaa tässä seissyt.

Ahaa, Heini ei siis ollutkaan liikuttunut yhteisen taipaleemme alusta, eikä hän selvästi pitänyt myöhästelystä. Ehdotin, ettemme jäisi seisomaan koleaan syystuuleen vaan menisimme sisään lämmittelemään ja odottamaan mattimyöhäistä.

Kävelimme kellarin mutkittelevia käytäviä, ohitimme toiselle mahdolliselle sisäänkäynnille vievän käytävien liittymän ja vessat. Astuimme sisään ovesta, jonka kahvasta roikkui kuminen, ranteen paksuinen lenksu. Sen saattoi kuulemma laittaa oven väliin vessassa käydessään, jotta pääsi takaisin harjoitustilan käytävään ilman avainta.

– Te saatte pian omat kulkulätkänne, joilla voitte sitten vaivatta liikkua paikasta toiseen, jollette eksy, Heini nauroi ja kertoi, kuinka joutui edelleen keskittymään löytääkseen oikean oven aamulla paikalle tullessaan.

Puhe avainlätkistä oli jotenkin juhlallista ja tunsin hetken verran ylpeyttä, että kuuluin nyt avainlätkäporukkaan. Peitin jostain syystä tunteen välittömästi ja ryhdyin riisumaan pitkää kaulahuiviani.

Heini avasi harjoitushuoneen oven. Ovelta aukeava näkymä oli pettymys. Lattiaa peitti muovinen musta harjoitusmatto. Seinät olivat ruman valkoiset ja kaikki huonekalut erilaisia, 90-luvun toimistoista kerättyjä. Takaseinää vasten oli sentään sijoitettu sohva. Se oli samanlainen kuin harrastajateatteri Narrissa, jonne äiti oli vienyt minut, kun muutimme Vuosaaresta Kallioon. Hän oli ajanut ensimmäisellä kerralla automme ihan

teatterin oven eteen niin, ettei minun ollut tarvinnut ottaa kuin muutama askel sisäänkäynnille.

– Jos et tykkää, ei tarte jäädä. Minä odotan tässä ulkona, äiti oli sanonut.

Minä jäin. Musta näyttämö vapautti kaikista pienen ihmisen isoista huolista. Se poisti pelkoni ja antoi mahdollisuuden elää monta eri elämää, yhden ja saman sijaan.

Heti autoon takaisin kiivettyäni olin sanonut äidilleni, että minusta tulee isona näyttelijä ja se on varma.

– Tää nyt on tämmöinen aika kolkko ja sieluton tila, mutta me ollaan täällä vain nämä ensimmäiset kolme viikkoa. Sen jälkeen siirrytään Omapohjaan. Se on meidän kotimme, tämä on vain vierasmaja, Heini selitti kuin olisi huomannut pettymykseni.

Sanat palauttivat pilkahduksen kihelmöintiä, mutta silti huomasin vähän epäileväni. Tapahtuisiko tämä kuitenkaan ikinä todella, vai päätyisimmekö pitämään kolme viikkoa workshopia ja toteamaan, että ei tästä nyt tullutkaan mitään, ei tämä tarina ole kenellekään tärkeä?

Pettymyksistä oli tullut osa minua. Ne olivat kasvaneet minuun kiinni viisi vuotta kestäneiden lapsettomuushoitojen aikana, jotka eivät olleet johtaneet muuhun kuin suureen ammottavaan suruun.

Vuosien ajan reittini oli kulkenut kohti menetystä tai surua ja yhä kauemmas omasta työstäni näyttelijänä.

Pudistin ajatuksen mielestäni ja palasin hetkeen ja Heinin kirkkaisiin silmiin, jotka loistivat kuin hän tietäisi jonkin salaisuuden. Ja Heini katsoi minua kuin tietäisin saman salaisuuden, vaikka enhän tiennyt mitään. En ainakaan vielä.

Päätin sanoa jotain ennen kuin hän ehtisi kysyä minulta jotain teoksemme tai elämän kannalta merkittävää.

– Tiedätkö, musta tuntuu, että se on eksynyt.

Heti kun olin sanonut sen, Heinin puhelin kilahti viestin merkiksi ja hän lähti puhelin ja avainlätkä kädessään ja kaiken salaisen tietonsa kanssa avaamaan ovea.

Jäin yksin harmaaseen tilaan ja kaikki muuttui todeksi. Kyllä, tällä kertaa unelma toteutuisi.

TARINA ÄIDIN JA TYTTÄREN MATKASTA SURUN LÄPI.

Kun tytär käy läpi loputtomilta tuntuvien hedelmöityshoitojen sarjaa, hän ei voi edes kuvitella, että hän näyttelisi muutama vuosi myöhemmin omiin kokemuksiinsa pohjautuvassa näytelmässä. Ei sitäkään, että lavalla vastaanäyttelijänä olisi hänen äitinsä.

Elämänmakuinen ja herkkä romaani sekä liikuttaa että naurattaa. Sureva ei ole aina sankarin roolissa, ei surevan auttajakaan, mutta rooleissa on aina sopivasti liikkumavaraa, niin tosielämässä kuin näyttämölläkin.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-50449-9